Kompetencer på anbringelsessteder – Vidensindsamling under Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv

Hovedresultater

Rikke Horne Fischer og Rasmus Højbjerg Jacobsen

VIVE

Hovedresultater

Anbringelse uden for hjemmet er en social indsats, der kan iværksættes for at varetage og sikre børn og unge et godt hverdagsliv med optimal trivsel og udvikling, hvis de har behov for særlig støtte, som ikke kan ydes i hjemmet. En anbringelse skal derfor ikke alene ses som et alternativ til det hjem, de ikke længere skal bo i. En anbringelse skal også ses som en indsats, der skal bidrage til deres udvikling og trivsel. I tråd med dette er der de senere år kommet et øget fokus på kvalitet i anbringelser.

Kompetencer hos de voksne omkring barnet eller den unge – herunder plejeforældre, medarbejdere og ledere på børne- og ungehjem – fremhæves i denne sammenhæng som en central forudsætning for kvalitet. Samtidig findes der kun i begrænset omfang samlet viden om, hvilke kompetencer der er centrale på anbringelsessteder, og hvilken betydning de har for kvaliteten i anbringelser.

I denne vidensindsamling samler vi derfor dansk og nordisk viden om kompetencer på anbringelsessteder, og vi undersøger, hvilken betydning disse kompetencer kan have for kvalitet i anbringelser.

Formålet er både at skabe et overblik over den eksisterende viden på området, herunder hvilke kompetencer der fremhæves i litteraturen, og at belyse, hvordan disse kompetencer knyttes til kvalitet i anbringelser.

Målgruppen for vidensindsamlingen er kommuner, embedsværk og videnskabelige medarbejdere, der beskæftiger sig med og interesserer sig for anbringelsesområdet. En anden målgruppe er medarbejdere, som arbejder med anbringelser i praksis.

Kvalitet afhænger af samspillet mellem kompetencer

Vidensindsamlingen finder, at kompetencer på anbringelsessteder ikke kan betragtes som enkeltstående egenskaber eller kvalifikationer, men skal forstås som noget, der opstår i et samspil mellem forskellige forhold i arbejdet med børn og unge. Kvalitet i anbringelser kan derfor ikke reduceres til bestemte enkeltkompetencer, men må forstås i relation til, hvordan forskellige kompetencer bringes i spil i den konkrete praksis.

Undersøgelsen anvender en analytisk opdeling i tre typer kompetencer:

- Faglige kompetencer, der dækker over kvalifikationer og viden, som fx opnås gennem uddannelse, erhvervserfaring og efteruddannelse
- Personlige kompetencer, der dækker over menneskelige egenskaber, holdninger, selvindsigt og erfaringer, som har betydning for, hvordan en person udfører sit arbejde og indgår i relationer med andre
- Organisatoriske kompetencer, der knytter sig til anbringelsesstedets rammer og organisering, herunder procedurer, arbejdsprocesser, samarbejdsformer og kulturelt indlejrede praksisser.

Vidensindsamlingen viser samtidig, at kompetencer er tæt forbundne og gensidigt afhængige. Faglig viden og metodiske færdigheder fremstår som vigtige forudsætninger i arbejdet med børn og unge. Deres betydning afhænger dog bl.a. af et relevant match mellem barnets behov og anbringelsesstedets samlede kompetenceprofil samt af stabile organisatoriske rammer. Tilsvarende kan stærke personlige og relationelle kompetencer have stor betydning for børn og unges trivsel og tillid. Deres virkning forudsætter dog ofte faglig refleksion, supervision og organisatoriske rammer, der understøtter arbejdet.

Om sammenhænge mellem kompetencer og kvalitet

Det er vigtigt at være opmærksom på, at kompetencer sjældent undersøges som et selvstændigt hovedfokus i litteraturen. I stedet indgår kompetencer oftest som et deltema i studier af fx trivsel, sammenbrud i anbringelser eller beskrivelser af "den gode anbringelse".

Det betyder, at sammenhænge mellem kompetencer og kvalitet i anbringelser kun i begrænset omfang undersøges direkte. Vidensgrundlaget peger derfor primært på indikationer af, at kompetencer har betydning for kvalitet, snarere end på entydigt dokumenterede årsagssammenhænge fra bestemte kompetencer til bestemte outcomes.

Faglighed skal matche behov

Børn og unge, der anbringes uden for hjemmet, har ofte komplekse og sammensatte behov. Disse kan bl.a. være knyttet til psykisk sårbarhed, traumer, diagnoser eller sociale problemstillinger, som kan kræve forskellige typer af faglig viden og pædagogiske tilgange. Dette stiller høje krav til anbringelsesstedernes faglige kompetencer og til evnen til at forstå og håndtere komplekse problemstillinger i praksis.

På tværs af dansk og nordisk litteratur fremhæves derfor betydningen af faglige kompetencer blandt både medarbejdere på børne- og ungehjem og plejeforældre. Relevante faglige kompetencer omfatter bl.a.:

- Viden om børns udvikling
- Viden om psykisk sårbarhed
- Viden om traumer og diagnoser
- Kompetencer inden for relationsarbejde og konflikthåndtering.

Samtidig fremhæves evnen til løbende læring, faglig refleksion og supervision som en integreret del af den faglige kompetence. Det centrale er ikke alene formel uddannelse, men et fagligt fundament, der kan omsættes i praksis og tilpasses barnet eller den unges behov over tid.

Vidensindsamlingen indikerer, at faglige kompetencer kan have betydning for kvalitet i anbringelser gennem deres indflydelse på relationer, konflikthåndtering, tryghed og stabilitet i hverdagen. Medarbejdere og plejeforældre med relevante kompetencer vurderes i højere grad at kunne aflæse børns behov, forebygge konflikter og tilpasse indsatsen.

Samtidig peger vidensindsamlingen på betydningen af et relevant match mellem barnets behov og anbringelsesstedets kompetencer og rammer. Et utilstrækkeligt match kan have negative konsekvenser for barnets trivsel og udvikling og øge risikoen for sammenbrud i anbringelsen, mens et godt match kan bidrage til, at barnet eller den unge i højere grad får den støtte og omsorg, der er behov for.

Personlige kompetencer understøtter gode relationer

Den gennemgåede litteratur peger på, at relationen mellem barnet eller den unge og medarbejdere på børne- og ungehjem samt plejeforældre fremstår som en central del af kvaliteten i anbringelser. Både børn og unge med anbringelseserfaring samt plejeforældre og medarbejdere på børne- og ungehjem fremhæver betydningen af trygge og tillidsfulde relationer til de voksne omkring dem.

Personlige kompetencer hos medarbejderne på børne- og ungehjem samt hos plejeforældrene fremstår i den forbindelse som en vigtig forudsætning for at kunne opbygge sådanne relationer. Relevante kompetencer omfatter bl.a.:

- Empati
- Evnen til at lytte
- Respekt
- Engagement
- Omsorg
- Tålmodighed
- Rummelighed.

Særligt fremhæves medarbejdernes og plejeforældrenes evne til at udvise oprigtig interesse, nærvær og tillid i mødet med barnet eller den unge.

Litteraturen indikerer samtidig, at trygge relationer kan have betydning for barnet eller den unges trivsel og mulighed for at tage imod støtte under anbringelsen. Når relationen fungerer, kan det gøre det lettere for barnet eller den unge at indgå i behandling og udvikle tillid til voksne generelt. Omvendt peger flere studier på, at manglende nærvær eller engagement kan føre til distance og konflikter i hverdagen.

Organisatoriske kompetencer understøtter faglige og relationelle kompetencer

Vidensindsamlingen peger på, at organisatoriske kompetencer har betydning for kvalitet i anbringelser. Organisatoriske kompetencer knytter sig ikke primært til den enkelte medarbejder eller plejeforælder, men til anbringelsesstedets samlede evne til at tilrettelægge, koordinere og organisere indsatsen omkring barnet eller den unge.

På tværs af litteraturen fremhæves særligt betydningen af:

- at organisatoriske kompetencer passer til det enkelte barns eller den enkelte unges behov og forudsætninger
- at metoder, faglige tilgange og kultur understøtter arbejdet med børn og unge og bidrager til fælles retning og praksis
- at der etableres velfungerende samarbejde med biologiske forældre, kommuner og øvrige aktører omkring barnet eller den unge
- at hverdagslivet organiseres på måder, der skaber kontinuitet, tryghed og stabile relationer.

Vidensindsamlingen indikerer, at organisatoriske kompetencer kan have betydning for kvalitet i anbringelser gennem deres indflydelse på trivsel, stabilitet og sammenhæng i indsatsen. Vidensindsamlingen har ikke haft til hensigt at vurdere kvaliteten eller effekten af forskellige metoder, tilgange eller kulturer. Litteraturen indikerer imidlertid, at disse forhold kan have betydning for, hvordan børn og unge mødes og forstås, hvordan samarbejdet omkring dem organiseres, og hvordan hverdagen tilrettelægges.

Endelig findes der ikke én organisatorisk model eller ét kompetencesæt, som er optimalt for alle børn og unge. Litteraturen peger tværtimod på, at organisatoriske kompetencers betydning afhænger af den konkrete kontekst og af barnet eller den unges behov, livssituation og udviklingsmæssige forudsætninger.

Kvalitet understøttes således af en balance mellem fleksibilitet i forhold til barnets behov og stabilitet i de organisatoriske rammer. Organisatoriske kompetencer kan i den forbindelse understøtte, at faglige og relationelle kompetencer bringes i spil på måder, der fremmer trivsel, udvikling og stabilitet i anbringelsen.

Behov for mere viden om kompetencer

På tværs af litteraturen fremstår kompetencer som et centralt element i forståelsen af kvalitet i anbringelser. Samtidig viser vidensindsamlingen, at der fortsat er begrænset systematisk viden om sammenhænge mellem kompetencer på anbringelsessteder og konkrete kvalitetsudfald.

Vidensindsamlingen peger derfor på et behov for yderligere viden om kompetencer på anbringelsesområdet. Der er særligt brug for følgende:

- Kvalitative og kvantitative undersøgelser, der har kompetencer på anbringelsessteder som eksplicit hovedfokus
- Studier, der mere systematisk undersøger sammenhænge mellem kompetenceniveau og konkrete kvalitetsudfald
- Øget viden om ledelsens betydning for udvikling, organisering og fastholdelse af kompetencer samt for den samlede kvalitet i anbringelser.

Fakta om undersøgelsen

Denne undersøgelse er en vidensindsamling, der er gennemført under Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv. Vidensindsamlingen har fokus på kompetencer på anbringelsessteder og disses betydning for kvalitet i anbringelser.

Vidensindsamlingens design består af en citationssøgning i centrale publikationer, som er identificeret via førende danske og nordiske forskere, samt en referencesøgning i de identificerede publikationer. 139 studier blev identificeret i litteratursøgningen, hvoraf 34 er inkluderet som relevante studier på baggrund af en række eks- og inklusionskriterier (se Kapitel 6 i rapporten for yderligere overvejelser om metode- og datagrundlag). De inkluderede udgivelser dækker både videnskabelige artikler og grå litteratur. De udspringer alle af en nordisk kontekst.

Hovedresultater: Kompetencer på anbringelsessteder – Vidensindsamling under Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv
VIVE/2026
HR_302893